KUHMO

KUHMO

Ennakkovaikutusten arviointi pähkinänkuoressa

- Asian valmisteluvaiheessa arvioidaan, millaisia tulevia vaikutuksia käsillä olevasta asiasta tehtävällä päätöksellä ja eri päätösvaihtoehdoilla on.
- Tarvittaessa määritellään myös mittareita, joilla vaikutuksia voidaan arvioida.
- Etukäteisarvioinnin tulokset eri päätösvaihtoehdoissa tuodaan esiin päätöksentekijöille, jotta he voivat ottaa tulokset huomioon päätöstä tehdessään.

Ennakkovaikutusten arviointi pähkinänkuoressa

- Ennakkoarvioinnissa valmistelija kuvaa päätöksen myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia ja esittää mahdollisia vaihtoehtoisia ratkaisumalleja.
- Päätösesityksen perusteluissa tulee esittää vaihtoehtoja ja ainakin ns. nollavaihtoehto, joka on kuvaus siitä, mitä tapahtuu, jos asialle ei tehdä mitään.
- Vaihtoehdot eivät poista sitä, että esittelijä valitsee kuitenkin vaihtoehdoista yhden omaksi perustelluksi esitykseksi.

Ennakkovaikutusten arviointi pähkinänkuoressa

- Päätökset voivat vaikuttaa kuntalaisiin (mm. erityisryhmiin kohdistuvien vaikutusten ennakkoarviointi), ympäristöön, yritystoimintaan, organisaatioon ja henkilöstöön, talouteen sekä kunnan strategian toteutumiseen.
- Päättäjien tulee tarkastella useita erilaisia vaikutuksia samanaikaisesti ja kokonaisvaltaisesti.

Ennakkovaikutusten arviointi pähkinänkuoressa

- Vaikutusten arviointi voi olla numeerista (esimerkiksi kustannukset lukuina) ja/tai laadullista (esimerkiksi sanallinen kuvaus arvioiduista vaikutuksista, jollei asiaa pystytä numeroilla kuvaamaan).
- Päätösten vaikutuksia tulee arvioida sekä lyhyellä että pitkällä aikajänteellä
- Lyhyt aika voi olla esimerkiksi vuosi päätöksen jälkeen ja pitkä aika määräytyy kulloisenkin asian asiayhteydestä tai laajemmasta kontekstista.

Miksi otamme käyttöön vaikutusten ennakkoarviointimenettelyn?

- Kuntahallinnossa tehtävät päätökset ovat usein mittavia ja laajoja, ja ne vaikuttavat syvästi kuntalaisiin ja kunnan talouteen.
- Mukaan päätöksentekoon tarvitaan useita erilaisia päätösvaihtoehtoja, joista päätöksentekijät voivat valita kuntalaisten näkökulmasta parhaan.
- Vaikutusten ennakkoarvioinnilla tarkoitetaan päätösesitysten vaikutusten arviointia etukäteen ja se tulee kytkeä osaksi kunnan talouden ja toiminnan suunnittelun ja toteutuksen arviointiin.

Miksi otamme käyttöön vaikutusten ennakkoarviointimenettelyn?

- Kuntaliitto on vuonna 2011 antanut suosituksen kuntien ja kuntayhtymien luottamushenkilöille, viranhaltijoille ja valmistelijoille sekä soveltuvin osin kuntien liikelaitoksille ennakkovaikutusten arvioinnista. Myös eri toimialoilla erityislainsäädäntö velvoittaa kuntia arvioimaan myös päätösten vaikutuksia.
- Vaikutusten ennakkoarviointi -menetelmä (EVA) on hyvinvointijohtamisen työväline ja hyvä käytäntö. Sähköinen hyvinvointikertomus järjestelmästä löytyy valmiina työkalu: vaikutusten ennakkoarviointi.

Lainsäädäntö edellyttää päätöksentekoon liittyvää ennakkoarviointia, mm.

- Terveydenhuoltolaki 2010/1326(11§) velvoittaa arvioimaan ennalta päätösten vaikutuksia ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin
- Tasa-arvolaki (4§) velvoittaa arvioimaan ennalta päätösten sukupuolivaikutuksia
- YK:n lasten oikeuksien sopimus (3 artikla) edellyttää, että lapsia koskevissa päätöksissä harkitaan ensisijaisesti lapsen etua
- Maankäyttö- ja rakennuslaki 1999/132: 5 § määrittää alueen käytön suunnittelun tavoitteet, jotka perustuvat vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin. Kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin (9 §). Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettäväsuunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset.
- Laki ympäristövaikutusten arvioinnista 1994/468 (1 §) ja 2 §.
- Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 2005/200 (1 §)

Milloin EVA

- jos valmisteltavalla asialla on merkittäviä vaikutuksia tietylle ihmisryhmälle tai alueelle,
- silloin kun päätetään palvelua ja alueita koskevasta merkittävästä linjauksesta tai suunnitelmasta.

Esim.

- Politiikat, strategiset suunnitelmat ja ohjelmat, jotka ohjaavat operatiivista toimintaa
- palveluiden tuottamistapaa koskevat päätökset
- palvelujen laajuutta ja saavutettavuutta koskevat päätökset
- rakennusinvestoinnit ja laajat peruskorjaukset
- Rakennusten sijaintipäätös

Huomio! Jos taustalla on lakisääteinen prosessi vaikutusten arvioinnista (esim. kaavat), noudatetaan sitä, täydentäen kunnan eva-mallin näkökulmilla.

Milloin EVAa ei tehdä

- on yksilöä koskeva asia,
- oikaisuvaatimus,
- viran tai toimen täyttäminen,
- tiedoksi merkittävä asia,
- jo aiemmin evattu asia (jos olennaisia muutoksia,

tehdään uusi evaus),

- lainsäädännöllinen/normiohjauksen muutos,
- selvä epäkohta poistuu ja palvelu laajenee tai paranee,
- on toimeenpanoa koskeva asia,
- kriisi/poikkeustilanne.